

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztálvozás

494.5

Szerző:

Cím: *"Az első léggömberesztés Pesten"*

Idő

"1784"

Személy

Forrás:

Kiss György

Helyszám

Az első léggömberesztés Pesten

1910. máj 21

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Közp. nyomt. XX. cs

nyomdája 1941 — 9086

1784 kisasszony havának huszonkettedik napján Pest városa lázba esett.

A Mongolfier-estvérek, az új Icarusok híre eljutott Magyarországra s nálunk is megkezdődik a kísérletezés. Az „Universitas professorum“ egy Nye-metz nevű fizikus általi segítséggel próbálkozik, azonban sehogy sem tudja a „léggolyó“ elkészíteni s főképen nem a „légellenes anyagot“ megtalálni, melyet azután „vékonyított léggel“ lehetett volna megtölteni. Kétszer is akart léggömböt felelészteni, de kudarcot vallott.

Pesten egy történész, aki csak úgy mellékesen foglalkozott fizikával, szintén nekikezd a kísérletezésnek, minden támogatás nélkül, a maga pénzén. Fáradozását siker koronázza. A léggömb-eresztés egy udvaron játszódott le.

Lehetőleg mindenki a kertben és az épület közelében helyezkedett el, hogy jól láthassa a csodát. Előkelőségek, dámák, rokokó urak, ékes hajadonok, a város bírája, polgármestere, kapitánya, választott polgárai az ablakokban ültek. A népre pandurok figyelnék, Irhász, cserzővarga, aranyverő, püderes kabátú fodrász, parókakészítő, pipafaragó, nyerges, serfjőző, ügyöntő, sarkantyukészítő, kardcsiszár, stb. a Vízkapu, a Hatvanikapu, az Ispóty-utca, a Sarkantyú-köz minden rendű és rangú lakója itt lökdösi egymást. Izgatott mindenki, a pörnép éppen úgy, mint az „Ofnerische Mercur“ vagy a „Magyar Hírmondó“ riportere, akik majd vagy két hét múlva közölnek értesítést a fontos eseményről.

A tömeg színes, piros, zöld, sárga virágos szövet, bársony, selyem brokát ruhákban szorongott. Sok csipkét hordanak a férfiak, éppúgy, mint a nők és rokokó szokás szerint legyezővel hűsítik magukat. Paróka a hajdivat. A szépnem rozmaringos spirítuszról illatos. A férfiak tubákolnak.

A tömeg izgatott: azt hiszik, olyan kudarcba fullad az eset, mint Nye-metz kísérlete. Szablik — így hívják a tudóst — azonban szerencsésebb. A léggömberesztést a Magyar Hírmondó 1784-ben így örökíti meg: „Az elmúlt kis-asszony havának 22-én, estvéli 7 óraker botsátja fel T. Szablik István úr, a természettudományok tanítója Pesten, egy ökörhólyagokból készült, veres festékkel meg-trírázott és gyantával bé-kent repülőgolyóbist. Ennek egyik oldalára fel vala jégyezve, hogyha ki — megtalálná, vinné vissza Pestre, egy bizonyos helyre. Alól függettek róla négy aranyos rojtok és egy kis Hajótska. Hossza 26, széle 24 ujjnyi (toll) vala, fért bele 8177 kubik-ujjni gyulladó levegő, melynek készítésére másfél font gátliz-olaj kívántatott egy font vasporral együtt.“

A cikkekéből még azt is megtudjuk, hogy kétórai munkával telt meg a léggömb és 1773 árszemet nyomott. „Napkelet felé emelkedett, sok nézők tapsolási közt, mindeneknek szemek elüli, láthatatlan magasságba el-méne.“ De különösképp a kezdetleges beszámoló befejezése meglelti meg szívünket: Szablik megmutatta, hogy „palamint a frantzia és más idegény Némzetek közt lehetséges, a Magyar közt nem lehetetlen“.

Szablikot szeretettel veszik körül. Bűszkék reá. Egy tudóstársa menten latinnyelvű verssel tiszteli meg. Ez a versike életteljes képet nyújt a pestiekről, amennyiben azt is elmondja, hogy egy kofa nem törődik az elvesztett nyereséggel, csak a léghajót bámulja.

Szablik megismétli kísérleteit Pesten és Szegeden. Most már másoknak is sikerül. Pozsonyban is felengednek léggömböt, amely „ötven ólygüre emel kedett a levegő Égbe“. A győri kísérletről hírnök azt mondja, hogy a gömb „percenések alatt tünt el“. Azonban rövidesen „keményen megtöltatik az eresztés“, mert félnek a tűzvészől“. Időközben Bécsben való-ságos felszállással kísérleteztek, a léghajó köteie azonban elszakadt. A magyar beszámoló szerint: „Láttattak nyakokban veszedelem forogni, de az egész alkotmány szerentse a Duna partjára pottyant“. Nálunk az egyik újság 1811-ben jelenti, hogy két fizikus „a Városerdőben légballon segítségével levegőben fognak emelkedni“. Arról nincs tudomásunk, hogy ez megtörtént-e.

Széchenyi is érdeklí a léghajózás kérdése: 1824 június 21-én naplójában figyelemreméltó dolgot jegyez fel: „... a léghajó még nagyon tökéletesülhet és ki lehet használni. Ha tud a madár, úgy tud az ember is. Sőt az ember a tudása révén még tökéletesebben tudja a dolgokat kivitelezni, mint az állat... Meg vagyok győződve és egy pillanatig sem kételkedem, hogy a le- és felszállás lég nélkül lehetséges lesz... Vajjon jótétemény lesz-e ez az emberiségnek?“

A legnagyobb port Lehmann repülése verte fel 1846-ban. Előzőleg a Redout-ban bemutatta a léghajót. Lehmann fölszállt. „A bámuló tömeg roppant nagy volt.“ A pesti polgárokat is meginvitálta útjára, de bizony senki sem mert veletartani. A léghajós Fót közelében ereszkedett le. Ekkor jelent meg az a gúnyos cikk, amely így kezdődött: „Levegőbe magyar, el a levegőbe!... E kívül nincs számodra hely!... Im Lehmann ma fog felbocsájtkozni a Városligetben, ha akarjátok, ha nem. Nélkületek, sőt ellenetek“

A repülőgép feltalálásában a múlt század hetvenes éveinek végéig, nem bíztak. Az egyik pesti „zsurnál“ így ír: „A fizikusoknak kevés reményök lehet.“ Rossz jós volt a pesti újságíró. A gondolkodó jó, a hősök és vértanúk megteremtették a repülést is.